HE 181/2022 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset liittyvät osin pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaukseen koskien kuntoutusjärjestelmän uudistamista kuntoutuskomitean ehdotusten pohjalta. Muilta osin ehdotuksilla pyritään selkeyttämään toimeenpanoa sekä parantamaan etuudensaajien ja -hakijoiden yhdenvertaisuutta.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön toimesta kolmikantaisessa työryhmässä, jossa työmarkkinaosapuolet ovat olleet edustettuina. Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut valmisteluun työsopimuslakia koskevan arvioinnin osalta. Kansaneläkelaitos ja Eläketurvakeskus ovat osallistuneet valmisteluun ja kolmikantaisen työryhmän työskentelyyn.

Esitetyt muutokset koskisivat sairausvakuutuslakia (1224/2004), Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia (566/2005, kuntoutuslaki), työntekijän eläkelakia (395/2006), yrittäjän eläkelakia (1272/2006), maatalousyrittäjän eläkelakia (1280/2006), merimieseläkelakia (1290/2006) sekä julkisten alojen eläkelakia (81/2016).

Sairausvakuutuslain osalta ehdotetut muutokset koskevat *osasairauspäivärahan* saamisen edellytyksiä ja enimmäiskestoa. Osasairauspäivärahaa koskevilla ehdotuksilla pyritään tukemaan henkilön työelämässä pysymistä ja työelämään palaamista. Osasairauspäivärahan edellytyksenä olevaa kokoaikatyön määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokoaikatyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti työtä, jossa säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa. Ehdotettu kokoaikatyön määritelmän muutos mahdollistaa osasairauspäivärahan saamisen niille työntekijöille, joiden sovittu työaika ei vastaa alan työehtosopimusten mukaista kokoaikaisen työntekijän säännöllistä työaikaa taikka työaikalaissa tarkoitettua säännöllistä työaikaa. Lisäksi ehdotetaan, että osa-aikaisen työn aloittaminen jo sairauspäivärahan omavastuuajalla ei estäisi omavastuuajan kulumista ja osasairauspäivärahan saamista. Sopimus osa-aikatyöstä voisi siten olla voimassa jo työkyvyttömyyden alkamisesta lukien. Muutos ei lyhentäisi tai poistaisi omavastuuaikaa, vaan oikeus osasairauspäivärahaan alkaisi omavastuuajan jälkeen kuten voimassa olevan lain mukaan. Lisäksi osasairauspäivärahan enimmäisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi 150 arkipäivään.

Sairausvakuutuslain *vanhempainpäivärahasäännökseen* ehdotetaan lisäksi tehtäväksi hyvinvointialueiden perustamisesta aiheutuva muutos. Ehdotuksen mukaan vanhempainpäivärahan maksamisen estävänä ansiotyönä ei pidettäisi hyvinvointialueen luottamustehtävän hoitamista. Säännös olisi sisällöltään vastaava kuin voimassa oleva kunnallisia luottamustoimia koskeva säännös.

Kansaneläkelaitoksen **kuntoutuslain** *kuntoutusrahaetuuden* myöntämisedellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi työstä estymisen osalta siten, että kuntoutusrahan maksaminen ei enää jatkossa edellyttäisi työelämän ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tarkoitetun ammatillisen kuntoutuksen

ajalta sitä, että henkilö on kuntoutuspäivänä kokonaan estynyt tekemästä työtään. Myöskään kuntoutuspäivän päivittäistä kestoa ei tutkittaisi.

Kuntoutuslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös kuntoutusrahan joustopäivistä. Muutoksen johdosta kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa kuntoutuksen osallistumispäivien lisäksi edellytysten täyttyessä myös Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen välipäiviltä, eikä kuntoutujan tarvitsisi hakea kuntoutuksen välipäiville toista toimeentuloa turvaavaa etuutta tai kestoltaan rajattua väliajan kuntoutusrahaa, vaan hänen toimeentulonsa olisi ennakoidusti turvattu täysimääräisellä kuntoutusrahalla koko kuntoutuksen keston ajan.

Odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus odotus- ja väliajan kuntoutusrahaan tulisi ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta, jos kuntoutuja ei saa tuolta ajalta toimeentuloa työstä. Kuntoutujan ei siten enää tarvitsisi hakea odotus- ja väliajalle muuta toimeentuloa turvaavaa etuutta, useimmiten työttömyysetuutta.

Kuntoutusrahaetuuden osalta ehdotetaan myös muutettavaksi etuuden takautuva hakuaika nykyisestä neljästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen, jolloin sääntely olisi symmetristä suhteessa työeläkekuntoutuksen kuntoutusrahan hakuaikaan. Kuntoutusrahan omavastuuaika ehdotetaan poistettavaksi niissä tilanteissa, kun kuntouturahaa edeltää toimeentulotuki.

Työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavan kuntoutusrahan osalta ehdotetaan lisättäväksi lakiin erityiset myöntämisedellytykset.

Kuntoutusetuuden osalta kuntoutuslakia esitetään täsmennettäväksi ammatillisen kuntoutuksen vastuunjakoa koskien niin, että Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos vakuutettu on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa.

Kuntoutuslain ja työeläkelakien regressiperintää koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi.

Työeläkelakien osalta *työeläkekuntoutuksen* edellytyksiä ehdotetaan muutettaviksi kuntoutuksen hakijan työelämään vakiintumisen arvioinnin osalta. Työeläkekuntoutuksen edellytyksenä olisi, että kuntoutuksen hakijalla on työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita viimeisten 36 kuukauden aikana ennen kuntoutushakemuksen vireille tuloa, tai että hän on kyseisenä aikana hoitanut lastaan.

Lisäksi työeläkelakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännökset kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä.

Yhteensä esitys lisää sairausvakuutuksen kuluja vuositasolla noin 4,0 milj. euroa, josta valtion osuus on noin 2,7 milj. euroa. Työttömyysturvan ja perustoimeentulotuen 0,5 milj. euron säästöistä noin 0,3 milj. euroa arvioidaan syntyvän valtion osuuksiin. Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Erityisasiantuntija Kaisu Harju-Kolkka